

«Удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості учасників педагогічного процесу.»

КЗ «Калинівська ЗОШ І-ІІІ ст.»
Шило Сергій Іванович
та заступник директора з НВР
КЗ «Калинівська ЗОШ І-ІІІ ст.»
Савченко Тетяна Володимирівна

Запоріжжя, 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І.	7
РОЗДІЛ ІІ.	18
ВИСНОВКИ	28
ЛІТЕРАТУРА	30

ВСТУП

В Україні триває реформування системи освіти. Інструментом становлення нової освіти є інноваційна діяльність, яка полягає у внесенні якісно нових елементів у навчально-виховний процес. Пропонуються нові технології, інший педагогічний менталітет. Сучасний етап модернізації системи освіти характеризується посиленням уваги до особистості, спрямуванням зусиль педагогів на розвиток творчого потенціалу учасників навчально-виховного процесу. Реалізація нових векторів розвитку освіти потребує використання інноваційних педагогічних технологій, творчого пошуку нових або вдосконалених концепцій, принципів, підходів до освіти,

суттєвих змін у змісті, формах і методах навчання, виховання, управлінням педагогічним процесом. Таким чином, інноваційність є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства. З урахуванням цього нова освітня парадигма вибудовується на засадах збереження і розвитку творчої потенції людини, її спрямованості на самовизначення, стабільно активної життєдіяльності у змінних соціальних умовах, готовності до сприймання і розв'язання нових завдань. Підвищення рівня професійної майстерності вчителя є основним завданням на всіх етапах розвитку школи. Сучасній школі сьогодні потрібний учитель, який міг би оновлювати, удосконалювати зміст своєї діяльності. Впоратися з цим завданням можна тільки за умови розумного поєднання традиційних та інноваційних форм і методів навчання.

Запровадження інновацій викликане самими процесами, що складаються в освітніх закладах, зміною ставлення до процесу навчання його суб'єктів: вчителів, учнів, батьків, громадськості. Та й самі форми і методи навчання з часом застарівають, а тому й потребують оновлення. Всі погодяться, що неможливо навчитися чогось на все життя, а отже, у нас, освітян, виникла потреба постійно поглиблювати й оновлювати свої знання, уміння, навички, шукати активні форми навчання з метою підвищення мотивації до нього, підвищення рівня успішності. Звісно, дорослі, як і діти, ефективно вчать, коли мають мотивацію. Підвищити мотивацію до навчання можна лише тоді, коли посилатися на справжні потреби тих, хто навчається, і створити умови для їх забезпечення. Учні повинні думати, розуміти суть речей, осмислювати ідеї та концепції і вже на основі цього вміти шукати потрібну інформацію, трактувати її та застосовувати в конкретних умовах, формулювати й відстоювати особисту думку. Саме цьому сприяють інноваційні технології, використання яких не є самоціллю, а лише засобом для досягнення такої атмосфери в класі, яка найкраще сприяє співробітництву, порозумінню й доброзичливості, дає можливість дійсно реалізувати особистісно орієнтоване навчання, виховати компетентну особистість.

Ефективність діяльності на уроці з використанням інноваційних технологій залежить насамперед від благополуччя в соціально-психологічному аспекті. Учень буде активним, якщо його не лякає атмосфера заняття, що складається з різних аспектів його власної діяльності й діяльності вчителя. Учень активний, якщо на занятті відсутня критика його особистості з боку вчителя або однокласників, а зауваження мають конструктивний характер і стосуються насамперед результатів його діяльності. Він відчуває себе в безпеці, якщо будь-який його внесок у навчальний процес цінується. Тільки за відсутності страху перед тим новим, що пропонує педагог, учень дозволить собі експериментувати з моделями поведінки, знаходячи оптимальний результат своєї поведінки, визначаючи свою роль у спільній роботі, обираючи і формуючи свою позицію, свою точку зору, „конструюючи” свої знання. Як і в інших сферах суспільного буття, в системі освіти інноваційні процеси є не просто впровадженням нового. Вони реалізуються як цілеспрямовані зміни цілей, умов, змісту, засобів, методів, форм діяльності, яким властиві новизна, високий потенціал підвищення ефективності діяльності загалом або у певних їх сферах, здатність забезпечити довготривалий корисний ефект, узгодженість з іншими нововведеннями.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях. Освіта має забезпечити кожному, хто навчається, широкі можливості для здобуття таких умов розвитку та підготовки до життя:

— знань про людину, природу і суспільство, що сприяють формуванню наукової картини світу як основи світогляду та орієнтації у виборі сфери майбутньої практичної діяльності;

— досвіду комунікативної, розумової, емоційної, фізичної, трудової діяльності, що сприяє формуванню основних інтелектуальних, трудових, організаційних і гігієнічних умінь та навичок, необхідних у повсякденному

житті для участі у суспільному виробництві, продовженні освіти та самоосвіти;

— досвіду творчої діяльності, що відкриває простір для розвитку індивідуальних здібностей особистості і забезпечує її підготовку до життя в умовах соціально- економічного та науково-технічного прогресу;

— досвіду суспільних і особистісних відносин, які готують молодь до активної участі в житті країни, створення сім'ї, планування особистого життя на основі ідеалів, моральних та естетичних цінностей сучасного суспільства.

Співзвучною цим положенням є думка українського вченого Івана Зязюна, який стверджує, що смислом і метою сучасної освіти повинна стати «людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонізація її відносин з собою та іншими людьми, зі світом. ...Система освіти створюється для людини, функціонує і розвивається в її інтересах, слугує повноцінному розвитку особистості і в ідеалі її призначення — щастя людини». Докорінна зміна традиційного способу життя породжує нові вимоги, які спонукають людину краще розуміти інших і світ загалом. З урахуванням цього пріоритетними завданнями сучасної освіти є навчання навчатися, навчання працювати, навчання співіснувати, навчання жити. Навчання навчатися полягає у виробленні вміння оволодівати та оперувати найрізноманітнішою інформацією. Навчання працювати має на меті формування здатності ефективно оволодівати професійними навичками, вміння знаходити вихід у найнепередбачуваніших виробничих ситуаціях, співпрацювати в колективі, співвідносити себе з конкретними фаховими ролями та ефективно їх виконувати. Навчання співіснувати полягає у розвитку таланту до налагоджування соціальних, дружніх і родинних стосунків, вихованні здатності до емпатії, персоніфікованих взаємин з іншими людьми. Завданням навчання жити є формування в молодій людині цілісного світогляду і світосприйняття, вміння осмислено бачити особистісний сенс життя, прагнути до духовної зрілості, бути відповідальною за себе, усвідомлювати відповідальність за долю людства.

РОЗДІЛ І. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

За своїм змістом, формами і методами освіта не є незмінним, закріпленим феноменом, адже вона весь час реагує на нові цивілізаційні виклики, суспільні реалії, враховує тенденції, перспективи розвитку людства, національного буття народу. Однак оновлення навчально-виховної практики часто відставало від темпів цивілізаційного розвитку, соціальних вимог до неї. Тривалий час, особливо на ранніх етапах розвитку людства, ця проблема була не настільки гострою, як в індустріальну і постіндустріальну

(інформаційну) епохи. Помітно актуалізувалася вона у другій половині ХХ ст., що було зумовлено колосальним проривом у науково-технічному розвитку, радикальною зміною традиційних уявлень про світ, життя, його цінності, майбутнє цивілізації. Між системою освіти і новими умовами життя виник розрив, який сучасний американський учений Філіп Кумбс витлумачив як кризу освіти в тогочасному світі. На той час з'явилося багато критичних публікацій про стан освіти, розгорнулися дискусії про її нові цілі та шляхи розвитку. У багатьох країнах було прийнято державні програми реформування освіти.

На рубежі II—III тис. радикально змінюється державна освітня політика і в Україні. Розпочалося становлення нових парадигм (грец. *paradeigma* — приклад, взірець) освіти, орієнтованих на входження нашої країни у світовий освітній простір, поглиблюються тенденції диференціації освіти. Реалізація принципу варіативності дає змогу педагогічним колективам навчально-виховних закладів обирати і конструювати педагогічний процес за будь-якими моделями, зокрема й авторськими. Це супроводжується суттєвими позитивними змінами в педагогічній теорії та практиці: розробленням різних варіантів змісту освіти, використанням можливості сучасної дидактики у підвищенні ефективності освітніх структур; здійсненням наукових розроблень і практичним обґрунтуванням нових педагогічних ідей і технологій. Реальністю є взаємодія різних педагогічних систем і технологій навчання, апробування на практиці як нових форм, так і цілісних педагогічних систем минулого.

Найзначущішою особливістю сучасної системи освіти є співіснування двох стратегій організації навчання — традиційної та інноваційної. Терміни «традиційне (нормативне) навчання» та «інноваційне навчання» запропоновані групою вчених у доповіді Римському клубу (1978), який звернув увагу світової наукової громадськості на неадекватність принципів традиційного навчання вимогам сучасного суспільства до особистості, її пізнавальних можливостей. Інноваційне навчання трактувалось у ній як

процес і результат навчальної та освітньої діяльності, що стимулює новаторські зміни в культурі, соціальному середовищі. Воно орієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку здібностей до творчості, різноманітних форм мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми.

Перш ніж розглянути сутнісні ознаки інноваційних педагогічних технологій, уточнимо ключові поняття «інновація» та «педагогічна технологія».

Інновація (лат. *innovatio* — оновлення, зміна) — нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях. Поняття «інновація» вперше було вжито понад століття тому в культурології та лінгвістиці для позначення процесу трансфера (лат. *transfere* — переносу, переміщую) — проникнення елементів однієї культури в іншу і набуття при цьому нових, не властивих раніше якостей. Іноді інновацією вважають використання відомого із незначною модифікацією. Інновації є предметом особливої діяльності людини, яка не задоволена традиційними умовами, методами, способами і прагне не лише новизни змісту реалізації своїх зусиль, а передусім якісно нових результатів.

Інновації в педагогіці – це процес створення та впровадження нових засобів (нововведень) для розв’язання тих педагогічних проблем, які досі розв’язували по іншому; відкриття нових форм, методів, способів педагогічної діяльності, вихід за межі відомого в науці і масовій практиці; творча реалізація нових теоретичних концепцій, ідей, систем навчання та виховання. Інновації в педагогіці пов’язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією (лат. *integratio* — відновлення, об’єднання в ціле окремих елементів) знань і форм соціального буття. Отже, у педагогіці поняття «інновація» вживають у таких значеннях:

- форма організації інноваційної діяльності;

- сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти;

- зміни в освітній практиці;

- комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень;

- результат інноваційного процесу.

Інноваційний процес розгортається за такою логікою:

- 1) виникнення – відбувається теоретична розробка нововведення та організується інформаційно-роз'яснювальна робота;

- 2) засвоєння – здійснюється апробація нововведення у одному або декількох навчальних закладах та діагностика результатів;

- 3) насичення – якщо результат інноваційного проекту позитивний, відбувається широке упровадження інновації в масову педагогічну практику;

- 4) рутинізація – інновація перетворюється у звичайну норму, традицію;

- 5) криза – нововведення повністю вичерпує свої можливості, а його результати можуть погіршуватися;

- 6) фініш – інновація завершує своє існування, на її зміну приходять інші нововведення.

На думку Н.В. Якси, інноваційну діяльність можна вважати ефективною, якщо нововведення пройшло всі стадії вище викладеного “життєвого циклу”.

Інноваційне (лат. *innovatio* — оновлення, зміна) навчання — зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Якщо звертатися до джерел поняття "технологія", то ми повинні зафіксувати, що воно походить із двох грецьких слів - мистецтво, майстерність і слово, навчання. Таким чином, технологію можна визначити

як усвідомлене практичне мистецтво, усвідомлена майстерність. Цілий ряд авторів, зокрема й В. Кукушкіна, вважають, що будь-яка педагогічна технологія повинна відповідати деяким основним методологічним вимогам (критеріям технологічності):

- *Концептуальність*. Кожній педагогічній технології повинна бути притаманна опора на певну наукову концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітньої мети.
- *Системність*. Педагогічній технології мають бути притаманні всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок всіх його частин, цілісність.
- *Можливість управління*. Передбачає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапну діагностику, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів.
- *Ефективність*. Сучасні педагогічні технології існують в конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту освіти.
- *Відтворюваність*. Можливість використання (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших ідентичних освітніх закладах, іншими суб'єктами.
- *Візуалізація* (характерна для окремих технологій). Передбачає використання аудіовізуальної та електронно-обчислювальної техніки, а також конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників.

Інноваційні педагогічні технології як процес - це «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють

цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів» (І. Дичківська).

Інноваційний потенціал педагога - сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, який виявляє готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність (Д.С. Мазоха, Н.І. Опанасенко).

Наявність інноваційного потенціалу педагога визначають наступні чинники:

- творча здатність генерувати нові ідеї;
- високий культурно-естетичний рівень, освіченість, інтелектуальна глибина і різнобічність інтересів;
- відкритість особистості педагога новому і сприйняття різних ідей, думок, поглядів, концепцій, що базується на толерантності особистості, гнучкості та широті мислення.

Дослідження інноваційних технологій в освіті ведуться з кінця 50-х років ХХ сторіччя, у вітчизняній практиці термін «інновація в освіті» почав використовуватися лише у середині 80-х років ХХ століття у зв'язку з процесами перебудови радянської освітньої системи. Проблема інноваційної діяльності в освітній сфері було присвячено чимало досліджень провідних вчених, серед яких К.Ангеловські, Л. Ващенко, О. Козлова,

Н. Артикуца, М. Поташник, О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов,

Н. Юсуфбекова, А. Ніколс, Г. Герасимова, Л. Ілюхіна, І. Бега, Л. Даниленко, І. Дичківська, М. Кларіна, О. Пехота, О. Попова, Л. Подимова, А. Прігожина, В. Сластьоніна, А. Хуторський та інші. Але, незважаючи на велику кількість досліджень у цьому напрямі, й нині відсутні єдині підходи як до визначення поняття «освітня інновація», так і до класифікації інновацій, орієнтованих на освітні цілі, що мають певні специфічні особливості та властивості. Основу і зміст інноваційних освітніх процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень у традиційну систему.

Теоретичною основою методології і інноваційних технологій є дослідження сучасних педагогів В. Безпалько,

Б. Лихачова, М. Кларина, В. Монахома, Г.Селевка. Розробкою інноваційних технологій навчання займалися також А.Єршов (комп'ютерні (інформаційні) технології), А.С. Белкін (педагогічна технологія створення ситуацій успіху), Ж. Піаже, Л.Виготський, Ч. Темпл, Д. Стіл, К. Мередіт (технологія розвитку критичного мислення), В. Коваленко, Б. Нікітін, П. Підкасистий, М. Стронінта (ігрові технології), О. Пометун, Л. Пироженко (інтерактивні технології), К. Баханов, Д. Дьюї, В. Кілпатрик, В. Гузєєв, І. Єрмаков, О. Пехота, І. Чечель (технології проектного навчання). Дослідники проблем педагогічної інноватики намагаються співвіднести нове у педагогіці з корисним, прогресивним, позитивним, сучасним, передовим. На думку сучасного російського вченого Володимира Загвязинського, нове у педагогіці — не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які ввібрали в себе прогресивне начало, що дає змогу в змінних умовах і ситуаціях ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти. Для того щоб реалізація, утвердження нового зумовлювали позитивні зміни, необхідно, щоб воно було засобом вирішення актуальних для конкретного навчального закладу завдань, витримало вимогливу експериментальну перевірку.

При виборі нововведення, прийнятті рішення про його доцільність керуються аналізом реальної ситуації, а не лише особистим баченням, уподобаннями. Важливо на цьому етапі враховувати технологічний (специфіка використання) та особистісний (такі індивідуальні якості педагога, як професійна підготовленість, комунікабельність, емоційність тощо, від чого залежить ефективність освоєння нового засобу) аспекти нового педагогічного засобу.

Аналіз інноваційної діяльності показує, що в їх практиці в основному впроваджуються технології, серед яких можна виділити: особистісно

орієнтоване навчання та виховання, громадянську освіту, профільне навчання, технологію групової навчальної діяльності, теорію рівневої диференціації навчання, психолого-педагогічне проектування соціального розвитку особистості учнів, інформаційні технології, здоров'язберігаючі технології навчання, проєктивне навчання, теорію проблемного навчання, інтерактивні технології, технологію формування творчої особистості, театральну педагогіку, технологію навчання як дослідження, технологію гуманізації педагогічної діяльності, трансформацію педагогічних ідей В.О.Сухомлинського в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів, розвиток критичного мислення, технологію комплексно-цільового управління закладом освіти, теорію ігрових технологій, теорію раннього та інтенсивного навчання грамоті. Крім технологій особистісно-орієнтованого навчання виділяють наступні групи педагогічних технологій: традиційні, педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів; педагогічні технології на основі підвищення ефективності управління та організації навчального процесу; педагогічні технології на основі дидактичного удосконалення та реконструюванні матеріалу; окремі предметні педагогічні технології; альтернативні, та вроджені педагогічні технології; педагогічні технології розвиваючого навчання та педагогічні технології авторських шкіл. Нижче дамо характеристику окремим технологіям з вище перерахованих груп.

Найбільш поширеною в Україні є технологія розвивального навчання (авт. Д.Ельконін, В.Давидов). Система розвивального навчання передбачає формування активного, самостійного творчого мислення учнів і на цій основі поступового переходу в самостійне навчання.

Інтерактивні технології (авт. О.Пометун, Л. Пироженко), ідея яких полягає в тому, що процес пізнання відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учнів. Інтерактив (від англ.- взаємний та діяти). Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів; учитель і учень є

рівноправними суб'єктами навчання. Інтерактивне навчання сприяє формуванню навичок а вмінь як предметних, так і загальнонавчальних; виробленню життєвих цінностей; створенню атмосфери співробітництва, взаємодії; розвитку комунікативних якостей. Технологія передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем. Інтерактивне навчання - це навчання діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних завдань, розвитку особистісних якостей учнів. Залежно від мети уроку, форм організації навчальної діяльності використовуються інтерактивні технології кооперативного навчання, колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань.

Групова (колективна) технологія навчання передбачає організацію навчального процесу, за якої навчання здійснюється у процесі спілкування між учнями (взаємонавчання) у групах. Група може складатися з двох і більше учнів, може бути однорідною або різнорідною за певними ознаками, може бути постійною і мобільною.

Групові форми навчання дають змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання. Формують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоєння та передачі інформації. Сприяють формуванню комунікативних якостей учнів, активізують розумову діяльність. Робота в групах (колективна) дає найбільший ефект у засвоєнні знань. Групові (колективні) технології застосовувалися ще в середні віки. Ідеї взаємного навчання закладено ще белланкастерській системі. Сучасна технологія розроблена і апробована О. Рівиним (КСН), В. Дяченко (ГСН).

Технологічний концепт проектних технологій (авт. Баханов К., Гузеєв В., Єрмаков І., Пехота О.) орієнтує на дієвий спосіб здобуття нових знань у контексті конкретної ситуації та їх використання на практиці. Метод проектів як технологія у сучасних умовах трансформувалася у проектну систему

організації навчання, за якою учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань проектів.

Технологія особистісно орієнтованого навчання (авт. Якимська І., Савченко О., Подмазін С.) полягає у створенні оптимальних умов для розвитку й становлення особистості як суб'єкта діяльності і суспільних відносин, яка будує свою діяльність і стосунки відповідно до стійкої ієрархічної системи гуманістичних і буттєвих особистісних цінностей. Особистісно-орієнтована освіта базується на таких засадах:

- дитина в школі - повноцінна особистість;
- метою освіти є становлення особистості;
- педагогічні відносини базуються на принципах гуманізації і демократизації;
- учень є суб'єктом навчальної діяльності;
- талановитою є кожна дитина;
- в основі навчання лежить позитивна Я-концепція особистості;
- навчання на основі успіху, відмова від примушування.

Інформаційні технології навчання надають доступ учням до нетрадиційних джерел інформації. Створюють можливості для творчої діяльності, формування професійних навиків.

Мультимедійні технології пов'язані із створенням мультимедіа-продуктів: електронних книг, енциклопедій, комп'ютерних фільмів, баз даних. У цих продуктах об'єднуються текстова, графічна, аудіо- та відеоінформація, анімація. Мультимедіа-технології перетворили комп'ютер на повноцінного співрозмовника, дозволили учням (будь-якого віку), не виходячи з навчальної аудиторії, будинку, офісу, бути присутніми на лекціях видатних вчених, брати участь у конференціях, діалогах, вести кореспонденцію. Як принципово новий навчальний засіб електронна книга відкрила можливості «читати», аналізувати «живі» озвучені сторінки, Тобто можливості бачити, чути, читати.

Мережеві технології призначені для телекомунікаційного спілкування учнів з викладачами, колегами, працівниками бібліотек, лабораторій, установ освіти тощо. Телекомунікаційний доступ до баз даних здійснюється через всесвітню мережу Інтернет. Формами мережевої комунікації є:

- електронна пошта - призначається для обміну інформацією між суб'єктами зв'язку, здійснення консультування, організації дистанційного навчання;
- телеконференція - дозволяє викладачеві та учням, що знаходяться на значній відстані одне від одного, організувати спільне навчання, обговорювати навчальні проблеми, брати участь у ділових іграх, практикумах тощо в умовах так званого віртуального класу.

Технології індивідуалізації процесу навчання. (А. Границька, В. Шадріков) - організація навчально-виховного процесу, при якій вибір педагогічних засобів та темпу навчання враховує індивідуальні особливості учнів, рівень розвитку їх здібностей та сформованого досвіду. Його основне призначення полягає в тому, щоб забезпечити максимальну продуктивну роботу всіх учнів в існуючій системі організації навчання. Індивідуальне навчання - форма, модель організації навчального процесу при якому: 1) вчитель взаємодіє лише з одним учнем; 2) один учень взаємодіє лише із засобами навчання (книги, комп'ютер тощо). Головною перевагою індивідуального навчання є те, що воно дозволяє повністю адаптувати зміст, методи та темпи навчальної діяльності дитини до його особливостей, слідкувати за кожною дією та операцією при вирішенні конкретних завдань, за його рухом від незнання до знання, вносити вчасно необхідні корективи в діяльність як учня, так і вчителя. В сучасній вітчизняній педагогічній практиці та теорії найбільш суттєвими прикладами технологій індивідуалізації навчання є:

- проектний метод;
- технологія продуктивного навчання;
- технологія індивідуального навчання І. Унт;

- адаптивна система навчання А. Границької;
- навчання на основі індивідуально-орієнтованого навчального плану В. Шадрікова.

Ігрові технології навчання (Й. Гензерг). Технології ігрового навчання - це така організація навчального процесу, під час якої навчання здійснюється у процесі включення учня в навчальну гру (ігрове моделювання явищ, "проживання" ситуації). Сьогодні віддають перевагу терміну "імітація" замість "гра" (акцент переноситься на внутрішню сутність дії). Навчальні ігри мають за мету, окрім засвоєння навчального матеріалу, вмінь і навичок, ще й надання учневі можливості самовизначитися, розвивати творчі здібності, сприяють емоційному сприйманню змісту навчання.

Інтегровані технології (П. Ерднієв) - припускає, що вчитель за можливості чітко визначає реакції, поняття, ідеї та навички, які мають бути засвоєні учнем, а потім за допомогою багатостороннього підходу допомагає учневі спрямувати власну діяльність на досягнення цих цілей. При цьому учень може діяти у власному темпі, заповнюючи прогалини у своїх знаннях або пропускаючи те, що вже засвоєно.

Таким чином, за допомогою сучасних інноваційних технологій забезпечується можливість досягнення ефективного результату в розвитку особистісних якостей в процесі засвоєння знань, умінь, навичок. Інноваційна діяльність є специфічною і досить складною, потребує особливих знань, навичок, здібностей. Впровадження інновацій неможливе без педагога-дослідника, який володіє системним мисленням, розвиненою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій.

РОЗДІЛ II. З досвіду роботи адміністрації школи щодо впровадження інноваційних педагогічних технологій, оптимальних форм і методів організації навчально-виховного процесу в ЗНЗ

В. О. Сухомлинський писав, що кожна дитина іде в школу з вогником в душі, й завдання педагога – підтримати цей вогник, щоб він не погас. Для

цього потрібно перебувати в постійному пошуку цікавих форм, прийомів, засобів, технологій навчання, вміло поєднувати елементи передового педагогічного досвіду та інноваційних технологій у навчально-виховному процесі.

До недавнього часу більшість із нас покладалася на ті методи навчання, які завжди використовували, на освітні традиції. Але час не стоїть на місці і життя йде вперед, вносячи свої корективи. Сьогодні потрібно бути дуже чутливим до всього нового. Саме все нове, відшукане, переудосконалене зараз називають «педагогічною інновацією», тобто – це процес створення, поширення і використання нових засобів (нововведень) для розв'язування тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому.

На сьогодні вже неможливо навчати традиційно: у центрі навчально-виховного процесу має бути учень. Від його активності на уроці, вміння працювати з учителем, однокласниками залежить успіх в опануванні програмового матеріалу. На жаль, дітей зазвичай більше хвилюють оцінки, ніж сам процес навчання. Проте шкільні оцінки не визначають майбутнє дитини. Як навчити дитину вчитися самостійно? Як уникнути пасивності учнів на уроці? Як «свій» урок зробити «їхнім» уроком? Як учительське «треба» перетворити на учнівське «хочу»? Що зробити, щоб учні не відсиджувалися, а проявляли себе? Як зробити урок цікавим, різноманітним, ефективним, щоб діти не втрачали цікавості до здобуття знань, щоб «тягнулися» до додаткової літератури?

На розв'язання цих завдань і спрямована управлінська діяльність адміністрації КЗ «Калинівська ЗОШ I – III ступенів». З цією метою здійснюємо ряд взаємопов'язаних дій та заходів, спрямованих на всебічне підвищення фахової майстерності вчителя та творчого потенціалу педагогічного колективу в цілому. Вивчення та активне впровадження інноваційних освітніх технологій в навчальному закладі було розпочато з 2010 році. Педагогічний колектив обрав науково-методичну проблему «Удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження

інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості учасників педагогічного процесу». Було розроблено програму роботи над єдиною науково-методичною проблемою школи.

Терміни реалізації програми: 2010-2014 р.р.

Етапи реалізації програми.

I. Інформаційно-аналітичний (травень-серпень 2010 року).

II. Концептуальний (вересень-грудень 2010 року).

III. Мотиваційно-прогностичний (січень-червень 2011 року).

IV. Організаційно-виконавчий (вересень 2011-червень 2013 рр).

V. Контрольно-коригуючий (серпень 2013 –червень 2014).

Очікуваний результат: розвиток творчої особистості учня, підготовка компетентного випускника ЗНЗ, створення інноваційної моделі формування професійної компетентності освітян асоціації на основі удосконалення навчально-виховного процесу.

Зміст програми:

I. Інформаційно-аналітичний етап (травень-серпень 2010 року).

Мета етапу: аналітична оцінка стану методичної роботи та реалізації програми роботи над науково-методичною темою „*Розвиток професійної компетентності педагога як основа формування творчої особистості учня шляхом впровадження інтерактивних та інформаційних технологій*” за 2005-2010 роки.

Очікуваний результат I етапу: підбиття підсумків роботи над попередньою науково-методичною проблемою; визначення нової єдиної методичної теми та окреслення завдань щодо її реалізації

II. Концептуальний етап (вересень-грудень 2010 року).

1. *Мета етапу:* формування моделі та визначення шляхів модернізації науково-методичної роботи з метою удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження інноваційних технологій

Зміст роботи.

1. Теоретико-методологічна підготовка педагогічних

працівників.

2. Формування банку інноваційних ідей у галузі науково-методичної роботи.

3. Розробка удосконаленої моделі науково-методичної роботи
Очікуваний результат II етапу: розробка оновленої моделі науково-методичного супроводу роботи по формуванню творчої особистості учня, підвищення професійної компетентності педпрацівників на основі удосконалення навчально-виховного процесу шляхом впровадження інноваційних технологій в освітню систему.

III. Мотиваційно-прогностичний етап (січень-червень 2011 року). *Мета етапу:* сприяння усвідомленню системоутворюючих зв'язків між суб'єктами освітньої діяльності, планування роботи по реалізації науково-методичної проблеми.

Зміст роботи.

Формування спільності професійних позицій суб'єктів освітньої діяльності.

Вивчення професійних ціннісних орієнтацій і мотивів діяльності педагогів, їх утруднень в освітній діяльності, готовності до підвищення педагогічної компетентності.

Розробка програм та планів науково-методичної діяльності в ЗНЗ.

Формування психологічної, методичної готовності педпрацівників до практичної реалізації науково-методичної проблеми.

Очікуваний результат III етапу: формування готовності педпрацівників до інноваційної діяльності.

IV. Організаційно-виконавчий етап (вересень 2011-червень 2013 рр)

Мета етапу: організаційно-методичне забезпечення роботи по формуванню творчої особистості учня, підвищення професійної компетентності педагогічних працівників на основі удосконалення навчально-виховного процесу шляхом впровадження інноваційних технологій.

Зміст роботи.

1. Розвиток проектної діяльності у науково-методичній роботі ЗНЗ.
2. Науково-методичне забезпечення профільного навчання.
3. Напрацювання практичного досвіду роботи з обдарованою учнівською молоддю.
4. Здійснення диференційованого підходу до удосконалення професійно-педагогічної компетентності суб'єктів освітньої діяльності на основі впровадження досягнень психолого-педагогічної науки, передового педагогічного досвіду.
5. Використання нестандартних, інноваційних форм науково-методичної роботи.
6. Формування ІКТ-компетентності суб'єктів освітнього процесу.

Очікуваний результат IV етапу: впровадження моделі науково-методичного забезпечення роботи по формуванню творчої особистості учня, підвищення професійної компетентності педпрацівників на основі удосконалення навчально-виховного процесу шляхом впровадження інноваційних технологій в освітню систему.

V. Контрольно-коригуючий етап (серпень 2013-червень 2014).

Мета етапу: аналіз результатів впровадження програми, узагальнення передового педагогічного досвіду; стимулювання суб'єктів освітнього процесу до самоосвіти; саморегуляція і самокоригування науково-методичної діяльності.

Зміст роботи.

Аналіз та узагальнення результатів впровадження програми „Удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості учасників педагогічного процесу.”

1. Узагальнення досвіду науково-методичної роботи ЗНЗ.
2. Оприлюднення результатів впровадження інноваційної моделі науково-методичної роботи

Очікуваний результат V етапу: розвиток інноваційних процесів в педколективах, значне підвищення рівня професійної компетентності педагогів та результатів освітнього процесу.

Головне завдання адміністрації закладу щодо впровадження інноваційних технологій – визначення напрямків його діяльності таким чином, щоб педагогічні працівники були ініціаторами власних ідей, створення таких умов, за яких спостерігається зростання особистості педагога, з'являються мотиви до самовизначення, самоактуалізації, самореалізації. У цьому напрямку проводиться така робота:

- формування інформаційної культури учасників навчально-виховного процесу;
- інформатизація діяльності адміністративно-управлінської ланки;
- інформатизація процесу навчання і виховання;
- залучення учнів та вчителів до участі у різноманітних проектах, конкурсах

З метою контролю за станом інноваційних процесів у закладі здійснюється моніторинг рівня навчальних досягнень учнів, рівня фахової майстерності педпрацівників, результативності вчителів, учнів, рівня вихованості учнів, стану здоров'я учнів, моніторинг рівня навчальних досягнень учнів профільних класів.

З метою забезпечення результативності з питання впровадження педагогічних інновацій методична рада школи виокремила три напрями роботи:

- Робота з кадрами, методична робота;
- Навчальна діяльність;
- Система виховної роботи.

Аналіз напрацювань педагогічного колективу з питання впровадження педагогічних інновацій також презентуємо за цими напрямами.

1. Для доцільності й успішності впровадження інновацій у навчальний процес у школі було проведено анкетування педагогів «Чи готові Ви до інноваційної діяльності?». Його результати:

«Хочу знати свої особистісні риси та готовий до інновацій» - 10 вчителів. Для визначення особистісних рис та виявлення труднощів у роботі було проведено анкетування, за результатами якого було проведено відповідну роботу.

«Можу, але не хочу» - 4

«Хочу, але не можу» - 1 вчитель. Для нього проведено індивідуальні консультації, надано методичні рекомендації.

2. На нарадах з педагогічним колективом було вивчено нормативні документи, що регламентують інноваційну діяльність.

3. Створено картотеку методичної літератури з інноваційних технологій.

4. Завершується створення медіатеки електронних посібників за категоріями:

- досвід роботи вчителя;
- творчий звіт педагога;
- мультимедійний супровід уроків;
- електронні матеріали для проведення класних годин;
- мультимедійний супровід масових виховних заходів і т. п.

5. По закінченню вивчення, осмислення кожного напрямку інновацій вчителі і класні керівники узагальнюють власний досвід і систематизують матеріали у тематичні папки, які можна об'єднати за напрямками:

- загальношкільні напрацювання (банк інноваційних технологій, матеріали «Салону інновацій», матеріали педагогічних рад тощо);
- досвід ШМО;
- матеріали вчителів-предметників, вчителів початкових класів;
- матеріали класних керівників.

6. Кардинально змінені підходи до підготовки і проведення засідань педагогічної ради, які проходять в інтерактивному режимі і з мультимедійним супроводом. Також в практику роботи впроваджуємо інші нетрадиційні форми методичної роботи: «круглі столи», семінари, конференції, диспути, ділові ігри, панорами методичних нарабок тощо. Змістовними і цікавими в колективі були: педагогічна рада-КВК «Творчий вчитель»; педагогічна рада-захист інновацій «Зернини мого досвіду»; презентації досвіду вчителів, що атестуються; захист проекту «Система формування успішної особистості учня на основі впровадження інноваційних технологій»; панорама творчих уроків «До вершин педагогічної майстерності», де вчителі, провели відкриті уроки з використанням інноваційних технологій. Таким чином педагоги школи ознайомилися з кращими зразками педагогічного досвіду, нестандартними уроками та іншими формами навчально-виховної роботи, які виходять за межі стереотипів.

З метою пошуку, підтримки і пропаганди прогресивного педагогічного досвіду вчителя, а також діяльності методичного об'єднання з питань нових технологій, підбиття підсумків та узагальнення результатів роботи за педагогічну раду-презентацію «Система роботи ШМО щодо запровадження особистісно-зорієнтованих, інноваційних педагогічних та інформаційних технологій для підвищення творчого потенціалу вчителя», «Педагогічний ярмарок» (виставку-презентацію результатів роботи над науково-методичною проблемою) та фінальний захід у роботі над науково-методичною проблемою «Вернісаж особистостей». Підготовка і проведення таких заходів потребує неабиякого таланту, любові до своєї професії, а цього в учителів Калинівської школи не відняти.

Також було проведено і ряд традиційних педрад з даної тематики.

Кожен зазначений крок (етап) узагальнений і систематизований навчальним закладом у збірки, електронні презентації, методичні рекомендації, буклети тощо.

У школі працює три методичних об'єднання, які спрямовують свою роботу на вивчення нових педагогічних технологій з метою подальшого їх використання в практичній діяльності.

Досвід роботи по використанню окремих інноваційних технологій на уроках природничо-математичного, гуманітарного циклу та в початковій школі:

Вчителі МО ПМЦ працюють над впровадженням у НВП інформаційно-комунікаційних технологій (електронні навчальні посібники, використання мультимедіа, тестування на комп'ютерах, створення або використання готових презентацій тощо), що значно підвищує ефективність навчання, формує у школярів образні уявлення, а на їх основі – наукові поняття. Комп'ютерна презентація, як яскрава обгортка, викликає у дітей бажання скуштувати цукерку під назвою «урок». Мотивація учбової діяльності зростає в декілька разів. Презентація звільняє учителя від традиційного використання дошки. Етапи уроку, основні тези і весь необхідний ілюстративний матеріал чітко і наочно виконані на слайдах сприяють концентрації уваги учнів і активізації їх діяльності. Використовувати комп'ютер можна на всіх етапах уроку: при введенні нових знань, закріпленні, повторенні, контролі знань.

Всі вчителі нашої школи пройшли комп'ютерні курси «Партнерство» та «Інтел. Навчання для майбутнього».

Вчителі МО гуманітарного циклу працюють над вивченням і впровадженням інтерактивних технологій. Вони вважають, що ці технології дозволяють учням аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу й тому зробити засвоєння знань більш доступним; навчитись формувати власну думку, правильно її висловлювати, доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати; навчитись слухати іншу людину, поважати альтернативну думку; моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації і переживати їх; знаходити спільне розв'язання

проблеми; розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Методичне об'єднання вчителів початкових класів працює над науково-методичною проблемою «Формування успішної особистості учнів на основі впровадження інноваційних технологій». У творчій лабораторії вчителів присутні нестандартні уроки (уроки-ігри, уроки-подорожі, уроки-казки, уроки-спостереження, уроки-екскурсії), інтерактивні методи навчання («Мозковий штурм», «Мікрофон», «Навчаючи – вчуся», «Обери позицію», «Акваріум» тощо). На своїх уроках вчителі-початківці створюють атмосферу довіри, взаєморозуміння, що сприяє розвиткові мислення, уяви, уваги, пам'яті, мовлення дітей, формуванню творчої особистості. Підсумком такої роботи є панорама уроків, розробки методичних рекомендацій.

Зовсім недавно ми почали впроваджувати в навчально-виховний процес метод проектів. Особливо активно в цьому напрямку працює методичне МО класних керівників (голова МО Шило О. Д.). У минулому навчальному році кожен клас протягом року працював над певним проектом, а потім були проведені відкриті виховні години, де учні звітували про проведenu роботу.

Окрім того, всі педагоги з успіхом використовують ігрові технології, проблемне, розвивальне навчання, різноманітні форми нестандартних уроків. Вчителі нашої школи намагаються організувати навчальну роботу так, щоб учні самі відкривали нове, а не одержували “готові” відповіді, впроваджують елементи групової роботи, самостійної роботи з підручником, посібниками, дидактичним роздатковим матеріалом, мережею Інтернет, приділяють велику увагу дослідницькій та творчій роботі. З метою впровадження особистісно-зорієнтованої технології та технології формування творчої особистості вчителі розробляють посібники для самостійного опрацювання матеріалу учнями, дидактичні матеріали до уроків, завдання для перевірки знань тощо.

Педагоги нашої школи зробили висновок, що застосування сучасних інноваційно-педагогічних технологій дозволяє створити ефективну систему навчання дітей, яка:

- сприяє активізації пізнавальної діяльності;
- мотивації до навчання;
- високій результативності;
- забезпечує психологічний комфорт;
- розвиває креативне та критичне мислення;
- забезпечує вільний вибір;
- сприяє індивідуалізації навчальної діяльності;
- створює ситуацію успіху.

ВИСНОВКИ

Наскільки правильний шлях обрав педагогічний колектив нашої школи свідчать такі найбільш вагомні результати. Вже традиційно учні нашої школи стають переможцями II етапу олімпіад з історії, української мови, географії, фізичної культури, конкурсу знавців української мови ім. П. Яцика, ім. Т. Шевченка, учасниками і переможцями різноманітних мовних, історичних і природничих конкурсів («Патріот», «Соняшник», «Орлятко», «Колосок», «Юний дослідник», «Патріотизм в історії Запорізького краю» «Майбутнє лісу в твоїх руках» тощо). І, беззаперечно, наші учні є одними з лідерів в туристичних та спортивних змаганнях.

Завдяки інноваційним процесам у навчальному закладі:

1. Створено комфортні умови для навчання, розвитку та виховання дітей.

2. Освоєні нові сучасні технології, методи і форми роботи.

3. Підвищується рівень професійної компетентності педагогів, що підтверджується результатами участі педагогів в професійних конкурсах.

4. Передовими педагогами закладу розповсюджується досвід роботи з проблемної теми через відкриті уроки, заходи.

6. Позитивні результати дає використання інноваційних технологій в вихованні і навчанні дітей:

- підвищилася мотивація, пізнавальний інтерес учнів до навчання та рівень навчальних досягнень;

- збільшилась кількість учнів, які приймають участь в інтелектуальних та творчих конкурсах;

- підвищується рівень сформованості комунікативних навичок учнів;

- підвищився рівень креативного та критичного мислення;

- ефективна творча робота в групах, парах;

- збільшилась кількість дітей, здатних до самостійної роботи на рівнях конструктивної та творчої діяльності;

•підвищується рівень вихованості учнів.

7. Кожним педагогом представлено досвід роботи в рамках єдиної методичної теми, на підставі яких створено банк даних педагогічних ідей.

Аналізуючи результативність роботи з впровадження інноваційних технологій ми прийшли до висновку:

1. Інновації є об'єктивним процесом еволюції освіти.
2. Жодна інноваційна технологія не є універсальною.
3. Запровадження будь-якої інновації потребує змін – матеріально-технічних, психологічних.
4. Запровадження інновацій потребує програмного і методичного забезпечення; знання методики інновацій.
5. Новітні технології потребують зміни всього життя класу, а також багато часу для підготовки як учнів, так і вчителя.
6. Починати впроваджувати новітні технології потрібно поступово, адже до них треба звикнути. Краще старанно підготувати кілька занять у навчальному році, ніж часто проводити їх нашвидкуруч.
7. Використання педагогічних інновацій не самоціль. Це лише засіб досягнення навчальної мети.
8. Кожен учитель – творець власної технології.

Вже не перший рік педагоги нашої школи застосовують різноманітні інноваційні технології в навчально-виховному процесі, проте ще й нині ми часто сперечаємося, які форми роботи кращі: традиційні чи інноваційні. Але за цей час виконане, на наш погляд, головне завдання: учитель поглянув з іншого боку на свою роботу, відбулися зрушення в його свідомості, а значить – він шукатиме оптимальні форми і методи роботи на своїх уроках. Перед кожним із нас два шляхи: жити минулими, хоча і великими заслугами, заплющивши очі на кардинальні зміни у світі, або пробувати щось змінити у своєму ставленні до новітніх освітніх технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Освіта України. — 2001 р. — № 6. — С. 17—18.
2. Баханов К. Шляхи інноваційного навчання // Історія в школах України. — 1999. — № 4. — С. 19—25.
3. Баханов К. Що таке технологія навчання // Шлях освіти. — 1999. — № 3. — С. 23—25.
4. Блакитна Т. Технологія розвитку: Школа життєтворчості в дії // Завуч. — 2000. — № 3. — С. 14.
5. Безлюдна Н. Про методику розвивального навчання // Початкова школа. — 1998. — № 9. — С. 21—22.
6. Болсун С. Модель ідеального вчителя // Рідна шк. — 1999. — № 2. — С. 55—59.
7. Болюбаш Я. Реформування педагогічної освіти: концептуальні засади // Рідна школа. — 1999. — № 1. — С. 3—4.
8. Буркова Л. Технології в освіті // Рідна шк. — 2001. — № 2. — С. 18—19.
9. Бурова А. Педагогічні інновації в дошкільній освіті // Дошкільне виховання. — 1999. — № 7. — С. 5—7.
10. Вишневська Н. Головні тенденції реформування шкільної освіти в країнах Європи (80—90 роки ХХ ст.) // Нова педагогічна думка. — 1999. — № 1. — С. 71—75.
11. Гаврилюк О. Нові технології навчання — ефективний шлях забезпечення високої кваліфікації спеціалістів // Рідна шк. — 1998. — № 6. — С. 68—71.
12. Головка О. Экологическая педагогика? Да! // Учитель. — 2000. — № 2. — С. 15—16.
13. Даниленко Л. Інноваційна освітня діяльність // Освіта. — 1998. — 5—12 серпня. — С. 4.